

رابطه سواد اطلاعاتی با خلاقیت در دانشجویان دانشگاه پیام نور لرستان

محمدعلی نعمتی^۱
ایوب گراوند^۲
طیبه موسوی امیری*^۳
فرحناز هاشم پور^۴

مطالعات دانش‌شناسی
سال اول، شماره ۴، پاییز ۹۴

تاریخ دریافت: ۹۳/۱۰/۱۲

تاریخ پذیرش: ۹۴/۰۷/۱۰

چکیده

هدف: هدف مطالعه فوق، بررسی رابطه‌ی سواد اطلاعاتی با خلاقیت دانشجویان دانشگاه پیام نور لرستان بود. حجم نمونه مطالعه حاضر شامل ۲۱۰ نفر دانشجوی دختر و پسر بود که در سال تحصیلی ۹۳-۹۲ مشغول به تحصیل بودند و به روش تصادفی طبقه‌بندی (نسبتی) انتخاب شدند. روش: این پژوهش به روش پیمایشی زمینه‌یابی و از نوع مقطعی انجام یافته و داده‌های تحقیق با استفاده از پرسشنامه تدوین شده بر اساس ۲۲ شاخصه‌ی برآیندی در ذیل ۵ استاندارد مندرج در استاندارد قابلیت‌های سواد اطلاعاتی برای آموزش عالی (ACRL، ۲۰۰۰) و مقیاس زمینه‌یابی مداد کاغذی سنجش خلاقیت (MPPT) تورنس به ترتیب با پایایی ۰/۹۷ و ۰/۹۳ در آلفای کرونباخ، گردآوری شده است. جهت تحلیل داده‌های به دست آمده از نرم‌افزار SPSS20 و آزمون پیرسون استفاده شد. یافته: بر اساس یافته‌های پژوهش بین مؤلفه‌های سواد اطلاعاتی (احساس نیاز به اطلاعات، توانایی جمع‌آوری اطلاعات، توانایی ارزیابی و تجزیه و تحلیل اطلاعات، کاربرد صحیح و مؤثر اطلاعات، آگاهی از مسائل اخلاقی و قانونی و دسترسی به اطلاعات) و خلاقیت رابطه‌ی معنی‌داری وجود دارد. نتیجه‌گیری: از نتایج این تحقیق می‌توان برای بهبود خلاقیت و مهارت‌های سواد اطلاعاتی دانشجویان استفاده نمود.

واژگان کلیدی: سواد اطلاعاتی، خلاقیت، دانشجویان، دانشگاه پیام نور (لرستان)

۱. استادیار، مدیریت آموزش عالی، دانشگاه علامه طباطبائی (rnemati@gmail.com)

۲. مربی، مدیریت دولتی، دانشگاه پیام نور و دانشجوی دکتری مدیریت دولتی دانشگاه خوارزمی (auobgaravand@yahoo.com)

۳. دانشجوی دکتری مدیریت آموزش عالی، دانشگاه خوارزمی (نویسنده مسئول مکاتبات) (tayebehmusavi@yahoo.com)

۴. مربی دانشگاه پیام نور. کارشناس ارشد مدیریت بازرگانی (hashempoor720@gmail.com)

مقدمه و بیان مسئله

جهان پیرامون انسان‌ها با سرعت و با شتابی چشمگیر در حال تغییر است. تغییرات اطلاعاتی سال‌های اخیر در طول تاریخ بی‌سابقه بوده و پیش‌بینی می‌شود این تحولات در آینده نه‌چندان دور با شتابی تندتر و خارج از حد انتظار به وقوع بپیوندد (نظری، ۱۳۸۴).

در حدود اواسط قرن بیستم کشورهای صنعتی به فرایندی نو پای نهادند که طی آن به جوامعی خدمت‌گرا تبدیل شدند. ولی اکنون این کشورها در عصر اطلاعات به سر می‌برند؛ یعنی عصری که در آن حاکمیت به رایانه، فناوری ارتباطات و متخصصان و افراد بسیار ماهری تعلق دارد و به‌جای تلاش فیزیکی بر لزوم استفاده از قدرت فکر تأکید می‌شود (فیتز، ترجمه رضائیان، ۱۳۸۷).

عصر اطلاعات، یکی از بزرگ‌ترین چالش‌هایی است که امروزه جوامع مختلف را تحت تأثیر خود قرار داده است. رشد غیرقابل‌پیش‌بینی اطلاعات و فناوری‌های مربوط به حوزه ذخیره‌سازی، سازمان‌دهی، دسترسی به اطلاعات از جمله ویژگی‌های بارز این عصر به حساب می‌آیند (ویر، جانسون^۱، ۲۰۰۲).

از سوی دیگر عصر انفجار اطلاعات، توانایی دستیابی، بازیابی و ارزیابی، اطلاعات عامل تشخیص سواد بشمار می‌رود که داشتن این توانایی به سواد اطلاعاتی^۲ تعبیر می‌شود (کانی، هیریس^۳ ۲۰۰۵). سواد اطلاعاتی وسیله‌ای است برای توانمندی فردی و این توانمندی به مهارت فرد در تحلیل و انجام تحقیقات و استقلال او در جستجوی حقیقت کمک می‌کند. سواد اطلاعاتی به فرد توانایی بحث می‌بخشد این مهارت فرد را برای یادگیری مادام‌العمر^۴ آماده می‌کند و موجب می‌شود تا افراد از موفقیت در تا مین نیازهای اطلاعاتی لذت ببرند (داورپناه، ۱۳۷۸). هدف از دانش و یادگیری دستیابی به اطلاعات فزاینده قوی است. این‌گونه یادگیری مادام‌العمر بوده در پی ایجاد یک فرهنگ جدید است. اطلاعات مبنی بر امکانات فناورانه، اطلاعاتی را ارائه می‌کنند که ایجاد فرصت‌های جدیدی را برای

1. Webber & jonston
2. Information litearcy
3. Cooney & hiris
4. Lifelong learning

یادگیری و همچنین دسترسی به جهان باز و دانش قابل تغییر فراهم آورند. از سوی دیگر سواد اطلاعاتی اهمیت بیشتری برای افراد برخوردار است. اینکه چگونه یاد بگیرند و چگونه به چنین رویکردی (دانش باز و قابل تغییر) برسند. واضح است که این مسئله چالش‌های قابل ملاحظه‌ای را برای آموزش به همراه دارد (جویس^۱، ۲۰۰۳). یکی از متغیرهایی که در ارتباط با سواد اطلاعاتی می‌تواند تأثیر داشته باشد خلاقیت تحصیلی است. موضوع دیگری که در این تحقیق بررسی شده است، خلاقیت دانشجویان است. علیرغم سابقه طولانی خلاقیت در حیات بشری، سازمان‌ها اخیراً به دلیل سرعت شگرف تغییرات فناورانه، رقابت جهانی نیز عدم اطمینان اقتصادی کشف کرده‌اند که یکی از منابع کلیدی و مستمر مزیت رقابتی و بقا، خلاقیت در نهادها و سازمان‌ها است. خلاقیت دانشجویان در سازمان به این صورت به بقای سازمان کمک می‌کند که وقتی دانشجویان در کارهایشان خلاق باشند، قادر خواهند بود ایده‌های تازه و مفیدی در مورد محصولات، عملکرد، خدمات یا رویه‌های سازمان ارائه داده و بکار گیرند.

تبدیل شدن به یک سازمان خلاق و سیل‌های جهت رقابتی شدن در محیط تجاری پویا و تغییرپذیر امروز شده است پس شناخت عوامل مؤثر بر خلاقیت تحصیلی دانشجویان اولاً توان مسئولان دانشگاهی را در جهت ارائه برنامه‌های موفق در زمینه افزایش خلاقیت تحصیلی دانشجویان افزایش می‌دهد؛ و ثانیاً شناخت عوامل مؤثر بر افت تحصیلی دانشجویان باعث می‌شود تا با ارائه راهکارهای مناسب جهت از بین بردن عوامل بازدارنده ارائه دهند تا زمینه‌های خلاقیت و نیز موفقیت دانشجویان فراهم گردد و بدین لحاظ از ائتلاف وقت، سرمایه ملی، نیروی انسانی جلوگیری به عمل آید (شریفیان، ۱۳۸۱).

آموزش عالی یکی از ارکان آموزشی است در واقع یک موجود زنده است؛ موجودی که متولد می‌شود تغذیه می‌کند، حرکت می‌کند، رشد می‌کند، هدف دارد و تکامل می‌یابد (مجیدی، ۱۳۸۶).

گسترش بی‌امان دامنه دانش و افزایش روزافزون سواد کتابی و غیر کتابی و پیدایش انواع وسایل نوین اطلاعاتی سبب شده است تا عصر ما را به «عصر اطلاعات» نام‌گذاری

کنند (اصفهان، ۱۳۸۸). یادگیری مادام‌العمر نماد سیاست‌های آموزشی کشورهای توسعه‌یافته در قرن ۲۱ خواهد بود. هنوز در این کشورها در سطوح تحصیلات درک مبهمی از سواد اطلاعاتی مشاهده می‌شود. یکی از دلایل آن، عدم امکان تقویت یادگیری مادام‌العمر در آموزش و پرورش است. در قرن ۲۱، سواد اطلاعاتی، توانایی شناخت نیاز به اطلاعات، شناسایی، دسترسی، ارزیابی و کاربرد اطلاعات متناسب با فرد تعریف می‌شود. با سواد کسی است که یاد گرفته که چگونه یاد بگیرد (باندی^۱، ۲۰۰۰). سواد گذر از جامعه اطلاعاتی امروز به جامعه یادگیری فردا را فراهم آوردن. دولت‌هایی مانند سنگاپور به این نتیجه رسیده‌اند که صنایع آن کشور و اقتصاد آن بایستی مبتنی بر سواد اطلاعاتی است (پروربت و همکاران؛ ۲۰۱۱)^۲

مسئله مهمی که امروزه بسیاری از مدیران با آن روبرو هستند عدم دسترسی آن‌ها به اطلاعات جدید و ناتوانی در کسب اطلاعات موردنیازشان است و از آنجا که مراجعه به منابع اطلاعاتی در کلیه مراحل خدمت اجتناب‌ناپذیر است؛ بنابراین آموزش روش‌های کسب اطلاعات، ارزیابی و سازمان‌دهی آن مهم و دارای اهمیت است. پژوهش‌ها، گویای این واقعیت است که بسیاری از افراد از جمله کارکنان، مدیران، دانشجویان و سایر افراد تحصیل کرده تحت تأثیر عوامل مختلف، از شیوه‌ها و روش‌های گوناگون برای کسب اطلاعات بهره می‌برند و رفتارهای متفاوتی را از خود بروز می‌دهند. لذا، با شناخت صحیح و کنترل این عوامل، می‌توان رفتارهای اطلاع‌یابی پژوهشگران و مدیران را تا حد بسیار زیاد به مسیرهای مشخص و هدفمند هدایت کرد. از سوی دیگر با توجه به این که امروزه مدیران به کارهای اداری دانشگاه‌ها، نیز مشغول می‌باشند. مدیران و دانشجویان در کلیه رشته‌های تحصیلی باید دارای سواد اطلاعاتی که مناسب با نیاز امروزه و فردای باشند مجهز گردند و این ممکن نیست مگر با ابداع و نوع آوری بسط اندیشه و ذهن افراد، این امر پژوهشگران را بر آن داشت تا به بررسی رابطه بین سواد اطلاعاتی و میزان خلاقیت در زمان تحصیلی دانشگاه پیام نور استان لرستان پردازند میزان سواد دانشجویان و رابطه آن با خلاقیتشان را موردسنجش قرار دهد. سواد اطلاعاتی یکی از متغیرهایی است که آن را می‌توان در رابطه

1. Bundy
2. probert

رابطه سواد اطلاعاتی با خلاقیت در دانشجویان دانشگاه پیام نور کردستان

با خلاقیت در نظر گرفت. پژوهش‌ها نشان می‌دهد خلاقیت با عواملی چون میزان سن، باورهای سنتی، وضعیت اشتغال، پایگاه اجتماعی، وضعیت اسکان، نوع دیپلم، سال اخذ دیپلم، دفعات شرکت در کنکور و سال ورود به دانشگاه ارتباط ندارد بلکه با عواملی چون جنسیت، مسائل و مشکلات خانوادگی، میزان رضایت‌مندی، نحوه گذران اوقات فراغت، رشته‌ی تحصیلی، حضور در دانشکده و میزان سواد اطلاعاتی دانشجویان مرتبط است (شریفیان، ۱۳۸۱) با توجه به مسائل فوق سؤال اصلی پژوهش این است که بین دانشجویان دانشگاه پیام نور از نظر سواد اطلاعاتی با میزان خلاقیت تحصیلی چه ارتباطی وجود دارد؟

هدف پژوهش

با توجه به اهمیت سواد اطلاعاتی و خلاقیت در عناصر آموزش عالی به‌ویژه دانشجویان، پژوهش حاضر باهدف بررسی رابطه‌ی سواد اطلاعاتی و مؤلفه‌های آن با خلاقیت دانشجویان دختر و پسر دانشگاه پیام نور لرستان انجام شد و سؤالات زیر موردبررسی و تجزیه و تحلیل قرار گرفت؛

سؤال اول: آیا بین احساس نیاز به اطلاعات و خلاقیت دانشجویان رابطه معنی‌دار وجود دارد؟

سؤال دوم: آیا بین توانایی جمع‌آوری اطلاعات و خلاقیت دانشجویان رابطه معنی‌دار وجود دارد؟

سؤال سوم: آیا بین توانایی ارزیابی و تجزیه و تحلیل اطلاعات و خلاقیت دانشجویان رابطه معنی‌دار وجود دارد؟

سؤال چهارم: آیا بین کاربرد صحیح و مؤثر اطلاعات و خلاقیت دانشجویان رابطه معنی‌دار وجود دارد؟

سؤال پنجم: آیا بین آگاهی دانشجویان از لحاظ مسائل اخلاقی و قانونی و دسترسی به اطلاعات و خلاقیت آنان رابطه معنی‌داری وجود دارد؟

سؤال ششم (اصلی): آیا بین سواد اطلاعاتی با خلاقیت دانشجویان دانشگاه پیام نور استان لرستان رابطه معنی‌دار وجود دارد؟

چارچوب نظری و پیشینه‌ی پژوهشی

با پیدایش فناوری‌های نوین مانند شبکه‌های ارتباطی و اطلاعاتی، دستگاه‌ها و رسانه‌های ذخیره کننده اطلاعاتی، تلفن همراه و نظایر آن‌ها، عصر حاضر خصوصیات خاصی را به خود گرفته است جامعه دچار دگرگونی خاصی شده است و افراد جامعه را با اطلاعات گسترده و پدیده‌های جدید و پیچیده‌ای روبرو کرده است. این جامعه که عموماً از آن با نام "جامعه اطلاعاتی" یاد می‌شود (مجیدی و درخشان، ۱۳۸۶).

در این جامعه اطلاعاتی محور اصلی پیشرفت و توسعه هر کشور، رشد و تعالی انسان‌ها و آشنایی آن‌ها با مهارت‌هایی است که بتوانند به بهترین شکل با یکدیگر ارتباط برقرار کنند و خود را برای ایفای نقشی سازنده و اصیل در جامعه آماده سازند. توسعه هر کشور مستلزم پرورش شهروندانی است که از سواد مفید و کافی برخوردار باشند. واژه سواد مفهومی است با وجوه گسترده بسیار و دیدگاه‌ها و نظرات متخصصان درباره آن و انتظاراتی که از شخص باسواد می‌رود متفاوت است، زیرا شرایط خاص هر جامعه معنای ویژه‌ای را برای مفهوم سواد ایجاد می‌کند. برخی از صاحب‌نظران منظور از سواد را توانایی و آمادگی افراد برای مشارکت در سرنوشت خود و پیشرفت و توسعه جامعه می‌دانند و مهارت‌های خواندن و نوشتن و حساب کردن را فقط ابزاری برای رسیدن به اهداف فوق تلقی می‌کنند (میرجلیلی، ۱۳۸۵). امروزه صاحب‌نظران به انواع مختلفی از سواد از جمله سواد تجارت^۱، سواد رایانه‌ای^۲، سواد تندرستی^۳، سواد فناوری^۴، سواد اطلاعاتی^۵، سواد رسانه‌ای^۶، سواد متنی^۷ و سواد شمارشی^۸ (کچ، ۲۰۰۱) اشاره می‌کنند. مجهز بودن به هر یک از این سوادهایی که به آن‌ها اشاره شد مستلزم یادگیری مهارت‌هایی است که بسته به شغل و موقعیت اجتماعی فرد می‌تواند متفاوت باشد؛ اما باید به این نکته اشاره کرد

1. Business literacy
2. Computer literacy
3. Health literacy
4. Technobgy literacy
5. Information literacy
6. Media literacy
7. Textual literacy
8. Numerical literacy
9. Koch

رابطه سواد اطلاعاتی با خلاقیت در دانشجویان دانشگاه پیام نور کردستان

که گاهی مرز مشخصی بین انواع سواد وجود ندارد و در موارد متعددی ممکن است این‌ها با یکدیگرند دیگر هم‌پوشانی داشته باشند. (ماریا جوزا، ۲۰۱۰).

سواد اطلاعاتی به توانایی دسترسی و استفاده از طیف متنوعی از منابع برای ارضاء نیاز اطلاعاتی اشاره دارد؛ اما مانند معنای سواد که فراتر از توانایی خواندن و نوشتن است. سواد اطلاعاتی نیز متضمن یافتن، ارزیابی، استفاده و به تبع آن قرار دادن دانش در چرخه ارتباطات است (پریخ، ۱۳۸۶).

کنفرانس کتابخانه‌های ملی و دانشگاهی بریتانیا در سال ۱۹۹۹ مدلی را برای تبیین مفهوم سواد اطلاعاتی ارائه داده است این مدل مبتنی بر هفت محور است و در دو مجموعه مهارتی قرار می‌گیرد:

الف) چگونگی کشف و دسترسی به اطلاعات: ۱- شناسایی اطلاعات مورد نیاز (با توجه به تشخیص آنچه شناخته شده و آنچه نامعلوم است و شناسایی شکاف موجود بین آن‌ها) ۲- شناسایی روش نیل به منابع اطلاعاتی مفید ۳- چگونگی توسعه و اصلاح روش جستجو ۴- چگونگی دسترسی به منابع اطلاعاتی و ابزارهای جستجو برای نیل به اطلاعات مورد نیاز.

ب) چگونگی فهم و بهره‌برداری از اطلاعات موجود: ۱- چگونگی مورد ارزیابی کیفیت و ارتباط اطلاعات بازیابی ۲- سازمان‌دهی و ایجاد ارتباط بین دانش جدید با دانش موجود ۳- ترکیب و تولید دانش جدید. (گوپتا، ۲۰۰۳).

سواد اطلاعاتی مجموعه توانایی‌های مورد نیاز افراد است تا زمان نیاز به اطلاعات را تشخیص دهند؛ و نیز در دستیابی به اطلاعات و ارزیابی و استفاده مؤثر از آن به آن‌ها کمک کند سواد اطلاعاتی یک مهارت است، مهارتی که بر سه وجه تشخیص، یافتن و استفاده مؤثر از اطلاعات و جوه غالب تمامی تعاریف ارائه شده برای سواد اطلاعاتی هست (ریپانوویسی، لندی، ۲۰۰۷).

سواد اطلاعاتی چهار جنبه دارد (جنبه شناختی، جنبه فراشناختی، جنبه عاطفی و جنبه فرهنگی - اجتماعی) دو جنبه نخست مربوط به دانش پردازش اطلاعات است و دو جنبه

دیگر گرایش به سمت پردازش اطلاعات را مطمح نظر قرار می‌دهد. جنبه شناختی سواد اطلاعاتی متوجه توانایی پردازش اطلاعات برای تصمیم‌گیری و حل مسئله است و توانایی‌های شناخت نیاز سواد اطلاعاتی، توانایی شناخت اطلاعات مورد نیاز، سازمان‌دهی اطلاعات ثمربخش و استفاده از اطلاعات برای تصمیم‌گیری و حل مسئله را در برمی‌گیرد. جنبه فراشناختی سواد اطلاعاتی متوجه توانایی پردازش، بازیابی اطلاعات است و توانایی برنامه‌ریزی و تنظیم فرایند پرس‌وجو و تشخیص ماهیت تعاملی، بر فرایند اطلاعات را در برمی‌گیرد. جنبه عاطفی سواد اطلاعاتی متوجه ظرفیت درک و لذت از فرایند پرس‌وجو است و توانایی تشخیص اهمیت مهارت‌های پردازش اطلاعات و مفهوم آزادی و دسترسی به اطلاعات را پوشش می‌دهد. جنبه فرهنگی - اجتماعی سواد اطلاعاتی متوجه آشناسازی افراد به مسؤولیت اجتماعی استفاده از اطلاعات در یادگیری فردی و اجتماعی‌شان و توانایی تشخیص اهمیت آزادی انتقال اطلاعات و دانش را در خود جای می‌دهد (کونگ، ۲۰۰۷).

مدل‌هایی همچون مدل بروس^۱ که با بهره‌گیری از "روش پدیده شناختی"^۲، با مصاحبه‌های عمیق و تمرکز بر پرسش‌های کلیدی به شناسایی هفت مسیر مختلف آزمودن سواد اطلاعاتی با عنوان "وجوه هفتگانه سواد اطلاعاتی"^۳ پرداخته که این وجوه هفتگانه دربرگیرنده طیفی از مفاهیم یعنی "مفهوم فناوری اطلاعات" تا "مفهوم خرد" است (نظری، ۱۳۸۴)؛ مدل شش مهارت بزرگ^۴ (تعریف مسئله، شیوه‌های اطلاع‌یابی، جایابی و دستیابی، استفاده از اطلاعات، ترکیب، ارزیابی) که توسط مایک آیزنبرگ^۵ و باب برکویتس^۶ در اواسط دهه ۱۹۸۰ توسعه یافت، جستجوی اطلاعات را یکپارچه می‌سازد و مهارت‌ها را همراه با ابزار فن‌آوری در یک فرایند نظام‌مند برای یافتن، کاربرد، اجرا و ارزیابی اطلاعات بنا بر نیاز و وظایف خاص مورد استفاده قرار می‌دهد (بردستانی، ۱۳۸۳) و مدل جستجوی اطلاعات که در واقع مدل متداول دهه ۱۹۸۰ است و در آن ارتباط میان مفاهیم کاربر و

1. Burce
2. Pheno monographic method
3. Seven Faces of Information literacy
4. Big six skills mode.
5. Mike Eisenberg
6. Bob Berkowiz

رفتار کاربر ترسیم می‌شود و برگرفته از دو مدل یعنی مدل ویلسون موسوم به "روابط بینایی میان حوزه‌ها در حوزه مطالعاتی کاربر" و "مدل رفتار اطلاع‌یابی کریکلاس است (نظری، ۱۳۸۴)، اشاره کرد. متغیر دیگر پژوهش حاضر خلاقیت است. خلاقیت را به وجود آوردن تلفیقی از اندیشه‌ها و رهیافت‌های افراد و یا گروه‌ها در یک روش جدید، دانسته است (انوری، ۲۰۰۷، ص ۲). فرانکن (۲۰۰۵) بیان داشته که خلاقیت رویکرد خلقی یا تشخیص ایده‌ها و احتمالاتی است که در حل مسئله یا در ارتباطات انسانی و سرگرم کردن خود و دیگران مفید است. (همتی، ۱۳۸۷، ص ۹). تورنس (۱۹۷۲) اظهار می‌دارد که خلاقیت عبارت است از حساسیت به مسائل، کمبودها، مشکلات و خطاهای موجود در دانش، حدس زدن، تشکیل فرضیه‌هایی درباره این کمبودها، ارزشیابی و آزمایش این حدس‌ها و فرضیه‌ها و احتمالاً اصلاح و آزمودن مجدد آن‌ها و در نهایت نتیجه‌گیری. تورنس که تحت تأثیر چهارچوب نظری گیل فورد است خلاقیت را مرکب از چهار عامل اصلی می‌داند که عبارت‌اند از:

۱. سیالی^۱: توانایی تولید تعداد بی‌شماری ایده در قالب تصویر با فرض پاسخ و عقیده در مورد آن.
۲. انعطاف‌پذیری^۲: توانایی تولید انواع گوناگون و متنوع ایده‌ها در قالب تصویر و ارائه راه‌حل‌های نو.
۳. بسط (ساختن و پروراندن)^۳: توانایی اضافه کردن جزئیات یا تکمیل ایده‌های تصویری
۴. نوآوری^۴: توانایی تولید ایده‌هایی با ایده‌های عادی و رایج متفاوت است. (به نقل از اصفهانی، ۱۳۸۸).

در زمینه خلاقیت نیز از دوران باستان تاکنون نظریه‌های مختلف و بعضاً متضاد ارائه شده است که می‌توان به خلاقیت به عنوان ودیعه الهی^۵ (مویدنیا، ۱۳۸۴، ص ۱۶۳)؛ خلاقیت به عنوان دیوانگی^۶ (احدی، مظاهری، فخری، ۱۳۸۷، ص ۳)؛ خلاقیت به عنوان

1. Fluency
2. Flexibility
3. Elaboration
4. Originality
5. Granted By God
6. Insanity

نبوغ شهودی^۱ (قاسمی، ۱۳۸۵، ص ۶۷)؛ خلاقیت به عنوان نیروی حیاتی^۲ و نظریه انسان‌گرایی کارل راجرز^۳ و آبراهام مازلو^۴ اشاره کرد. مازلو خلاقیت را به دو حالت عمده خلاقیت استعداد ویژه^۵ و خلاقیت خودشکوفایی^۶ تقسیم‌بندی می‌کند. (کفایت، ۱۳۷۳، ص ۲۸). هاتز^۷ (۲۰۰۱) تصریح دارد در نظریه‌های انسان‌گرایانه خلاقیت ذاتی انسان در نظر گرفته شده است. چراکه انسان سرشت زیبا شناسانه داشته و میل وافر به پیشرفت دارد و در اثر نیل به موفقیت و عملکرد خلاقانه احساس مثبت کسب می‌کند (حاجی دخت، ۱۳۸۷، ص ۴۰).

اولین پژوهش در مورد سواد اطلاعاتی در ایران در سال ۱۳۷۸ با توجه به اهمیتی که سواد اطلاعاتی در پیشبرد آموزش، پژوهش و یادگیری دارد، صورت گرفت و به سنجش میزان سواد اطلاعاتی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه فردوسی پرداخت. نتایج نشان داد که دانشجویان، مجهز به مهارت‌های سواد اطلاعاتی نیستند و بر خلاف نگرشی که در کشورهای غربی وجود دارد از پیشنهاد‌های عمده این پژوهش این است که ابتدا کتابداران خود باید به این مهارت مسلط شده و سپس به آموزش آن‌ها به دانشجویان بپردازند (پریخ (۱۳۸۶)، مقدس زاده، ۱۳۸۷). قاسمی (۱۳۸۵) در پایان‌نامه دوره دکتری خود وضعیت سواد اطلاعاتی دانشجویان تحصیلات تکمیلی چهار (دانشگاه‌های فردوسی، شیراز، اهواز، تهران) را مورد بررسی قرار داده و نشان داده است که نمرات خود اظهاری در سواد اطلاعاتی برای همه سطوح در حد بالاتر از متوسط (۵/۳ از ۵) قرار دارد. هم‌چنین بین دانشجویان رشته‌های علوم انسانی و غیر علوم انسانی، بین دانشجویان مناطق مختلف دانشگاهی، بین دانشجویان دختر و پسر و بین دانشجویان مقطع کارشناسی ارشد و دکتری تفاوت معنادار وجود دارد.

اباذری (۱۳۸۶) در پژوهش خود که به بررسی تطبیقی میزان سواد اطلاعاتی کتابداران دانشگاه‌های تهران، شهید بهشتی، تربیت مدرس، علوم پزشکی ایران و علوم پزشکی شهید بهشتی پرداخت، نشان داد میزان آشنایی و مهارت دانشجویان همه دانشگاه‌ها در زمینه‌های

1. Genius Intuitive
2. Vital force (Vitality)
3. Karl Rogers
4. Maslaw
۱. Special talent creativeness
6. Self actualizing creativeness
7. Houtz

رابطه سواد اطلاعاتی با خلاقیت در دانشجویان دانشگاه پیام نور کردستان

مختلف میانگین بالای ۳/۵ داشتند و در حد مطلوبی بودند. هم‌چنین سواد اطلاعاتی همه دانشگاه‌ها در حد متوسط بود.

ایسنبرگ (۲۰۰۷) در پژوهشی با عنوان مهارت‌های اساسی عصر اطلاعات، اهمیت اقتصادی سواد اطلاعاتی و مهارت‌های آن را نشان داده و نتیجه گرفته است که مهارت‌های سواد اطلاعاتی و سوادآموزی اطلاعات باعث روان شدن در فناوری اطلاعات شده و استانداردهای آن برای تحصیلات عالی از لحاظ اطلاع‌رسانی کفایت می‌کند و چشم‌انداز اقتصادی آینده را نشان می‌دهد (به نقل از اصفهانی، ۱۳۸۸). در همین راستا پژوهش بایرام (۲۰۰۹)، نشان داد عوامل مهمی چون روش آموزش جمعی و توانایی تفکر منطقی و خودسودمندی سواد اطلاعاتی روی پیشرفت معلمان تأثیر می‌گذارند.

امت و آمده^۱ (۲۰۰۷) نیز در پژوهشی باهدف ارزیابی مهارت‌های سواد اطلاعاتی با استفاده از استاندارد ACRL، سطح سواد اطلاعاتی دانشجویان تحصیلات تکمیلی رشته شیمی را در طول سه سال آخر آموزش مهارت‌های سواد اطلاعاتی مورد ارزیابی قرار دادند و نتیجه گرفتند که پیشرفت قابل توجهی در طی سه سال آموزش، در میانگین نمره دانشجویان وجود دارد.

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر به‌منظور بررسی رابطه مهارت‌های سواد اطلاعاتی با خلاقیت دانشجویان انجام گرفت که از نظر راهبرد اصلی، کمی؛ از نظر هدف، کاربردی؛ از نظر راهکار اجرایی، میدانی؛ از نظر فنون تحلیلی، توصیفی - همبستگی بود. جامعه‌ی آماری این پژوهش را دانشجویان دختر و پسر دانشگاه پیام نور لرستان در سال تحصیلی ۱۳۹۲-۱۳۹۳، در رشته‌های مختلف تشکیل می‌داد. روش نمونه‌گیری از نوع تصادفی طبقه‌ای نسبتی (سه‌میه‌ای) بود. حجم نمونه با توجه به مدل کرجسی - مورگان^۲ و با در نظر گرفتن خطای $\alpha = 0/05$ قریب به ۲۱۰ نفر در نظر گرفته شد و پرسشنامه بین آن‌ها توزیع شد. جهت جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه تدوین شده بر اساس ۲۲ شاخصه‌ی برآیندی در ذیل ۵

1. Emmett & Emde

2. ROBERT V. KREJCIE. And. DARYLE W. MORGAN .P(۱-P) X^۲

استاندارد مندرج در استاندارد قابلیت‌های سواد اطلاعاتی برای آموزش عالی^۱ (ACRL، ۲۰۰۰) شامل مؤلفه‌های تشخیص ماهیت و گستره اطلاعات موردنیاز به اطلاعات (گویه‌های ۱ تا ۸)، دسترسی مؤثر و کارآمد به اطلاعات موردنیاز (گویه‌های ۹ تا ۱۶)، ارزیابی و تحلیل منتقدانه اطلاعات (گویه‌های ۱۷ تا ۲۴)، استفاده مؤثر از اطلاعات برای انجام یک هدف خاص (گویه‌های ۲۵-۳۲) و مؤلفه درک موضوعات اقتصادی، حقوقی، اجتماعی مربوط به استفاده از اطلاعات (گویه‌های ۳۳ تا ۴۰) و مقیاس زمینه‌یابی مداد کاغذی به چند جوابی سنجش خلاقیت (MPPT^۲) تورنس شامل مؤلفه‌های توسعه ذهنی یا سیالی (گویه‌های ۱ تا ۶)، ابتکار و ایده‌های خلاقانه (گویه‌های ۷ تا ۱۶) و مؤلفه انعطاف‌پذیری (گویه‌های ۱۷ تا ۲۲) استفاده شد. جهت بررسی روایی پرسشنامه‌ها از روایی محتوایی و صوری بهره گرفته شد. در این زمینه قبل از اجرای نهایی، پرسشنامه‌ها در اختیار ۵ تن از اساتید علوم تربیتی قرار گرفت تا روایی محتوایی و صوری آن را تأیید کنند. پس از اعمال نظرات اصلاحی آنان به اجرا در آمد. جهت به دست آوردن محاسبه پایایی پرسشنامه‌ها نیز از ضریب آلفای کرونباخ بهره گرفته شد و پایایی پرسشنامه سواد اطلاعاتی ۰/۹۷ و پایایی پرسشنامه سنجش خلاقیت نیز ۰/۹۳ به دست آمد. در نهایت داده‌های جمع‌آوری شده با استفاده از نرم‌افزار spss20 و آزمون آماری همبستگی پیرسون تجزیه و تحلیل شد.

یافته‌ها

اطلاعات جمعیت شناختی دانشجویانی که پرسشنامه‌ها در بین آن‌ها توزیع شد در جدول ۱ آمده است.

جدول ۱. اطلاعات جمعیت شناختی افراد نمونه

درصد	تعداد (نفر)	عامل	
۳۹/۵۹	۸۳	مذکر	جنسیت
۶۰/۴۸	۱۲۷	مؤنث	
۴۸/۲۰	۴۳	سال اول تحصیلی	سال تحصیلی
۲۶/۱۹	۵۵	سال دوم تحصیلی	
۲۷/۶۳	۵۸	سال سوم تحصیلی	
۲۵/۷۱	۵۴	سال آخر تحصیلی	

1. Association of College & Research Libraries
2. Maximum power point tracking

۷۶/۱۹	۱۶۰	کمتر از ۲۵ سال سن	
۱۴/۲۹	۳۰	بین ۲۵ تا ۳۰ سال سن	سن
۹/۵۳	۲۰	بیشتر از ۳۰ سال سن	

جهت تجزیه و تحلیل استنباطی فرضیه‌های تحقیق ابتدا نرمال بودن توزیع داده‌ها بررسی گردید. در این راستا از آزمون آماری کولموگروف اسمیرنف تک نمونه‌ای بهره گرفته شد. پس از تأیید نرمال بودن توزیع متغیرها با استفاده از آزمون پارامتریک همبستگی پیرسون، به بررسی معناداری رابطه‌ی بین متغیرها که در سؤالات مطرح شده بود، اقدام شد که نتایج در ذیل آمده است:

سؤال اول: آیا بین احساس نیاز به اطلاعات و خلاقیت دانشجویان رابطه معنادار وجود دارد؟

جدول ۲. همبستگی متقابل بین احساس نیاز به اطلاعات و خلاقیت دانشجویان

شاخصه آماری	متغیر احساس نیاز به اطلاعات	متغیر خلاقیت
احساس نیاز به اطلاعات	۱	۰/۷۶۸ "
خلاقیت		۱

"معناداری رابطه در سطح ۰/۰۱

طبق جدول ۲ مشاهده می‌شود که بین مؤلفه‌ی احساس نیاز به اطلاعات و خلاقیت در سطح اطمینان ۰/۹۹ درصد رابطه‌ی معنادار وجود دارد و ضریب همبستگی بین این دو مؤلفه برابر ۰/۷۶۸ و مثبت است و بیان کننده این نکته است که با افزایش احساس نیاز به اطلاعات، میزان خلاقیت دانشجویان افزایش می‌یابد. بنابراین می‌توان گفت که بین احساس نیاز به اطلاعات و خلاقیت دانشجویان رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

سؤال دوم: آیا بین توانایی جمع‌آوری اطلاعات و خلاقیت دانشجویان رابطه معنادار وجود دارد؟

جدول ۳. همبستگی متقابل بین توانایی جمع‌آوری اطلاعات و خلاقیت دانشجویان

شاخصه آماری	متغیر توانایی جمع‌آوری اطلاعات	متغیر خلاقیت
توانایی جمع‌آوری اطلاعات	۱	۰/۶۲۱ "
خلاقیت		۱

"معناداری رابطه در سطح ۰/۰۱

همان‌طور که در جدول ۳ آمده، مشاهده می‌شود که بین مؤلفه‌ی توانایی جمع‌آوری اطلاعات و خلاقیت در سطح اطمینان ۰/۹۹ درصد رابطه‌ی معنی‌دار وجود دارد و ضریب همبستگی بین این دو مؤلفه برابر ۰/۶۲۱ و مثبت است و بیان کننده این نکته است که با افزایش توانایی جمع‌آوری اطلاعات،

میزان خلاقیت دانشجویان افزایش می‌یابد. بنابراین می‌توان گفت که بین توانایی جمع‌آوری اطلاعات و خلاقیت دانشجویان رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

سؤال سوم: آیا بین توانایی ارزیابی و تجزیه و تحلیل اطلاعات و خلاقیت دانشجویان رابطه معنادار وجود دارد؟

جدول ۴. همبستگی متقابل بین توانایی ارزیابی و تجزیه و تحلیل اطلاعات و خلاقیت دانشجویان

شاخصه آماری	متغیر توانایی ارزیابی و تجزیه و تحلیل اطلاعات	متغیر خلاقیت
توانایی ارزیابی و تجزیه و تحلیل اطلاعات	۱	۰/۷۶۰ "
خلاقیت		۱

"معناداری رابطه در سطح ۰/۰۱"

طبق جدول ۴ مشاهده می‌شود که بین مؤلفه‌ی توانایی ارزیابی و تجزیه و تحلیل اطلاعات و خلاقیت در سطح اطمینان ۰/۹۹ درصد رابطه‌ی معنادار وجود دارد و ضریب همبستگی بین این دو مؤلفه برابر ۰/۷۶۰ و مثبت است و بیان‌کننده این نکته است که با افزایش توانایی ارزیابی و تجزیه و تحلیل اطلاعات، میزان خلاقیت دانشجویان افزایش می‌یابد. بنابراین می‌توان گفت که بین توانایی ارزیابی و تجزیه و تحلیل اطلاعات و خلاقیت دانشجویان رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

سؤال چهارم: آیا بین کاربرد صحیح و مؤثر اطلاعات و خلاقیت دانشجویان رابطه معنادار وجود دارد؟

جدول ۵. همبستگی متقابل بین توانایی کاربرد صحیح و مؤثر اطلاعات و خلاقیت دانشجویان

شاخصه آماری	متغیر توانایی کاربرد صحیح و مؤثر اطلاعات	متغیر خلاقیت
توانایی کاربرد صحیح و مؤثر اطلاعات	۱	۰/۸۴۳ "
خلاقیت		۱

"معناداری رابطه در سطح ۰/۰۱"

همان‌طور که در جدول ۵ آمده، مشاهده می‌شود که بین مؤلفه‌ی توانایی کاربرد صحیح و مؤثر اطلاعات و خلاقیت در سطح اطمینان ۰/۹۹ درصد رابطه‌ی معنادار وجود دارد و ضریب همبستگی بین این دو مؤلفه برابر ۰/۸۴۳ و مثبت است و بیان‌کننده این نکته است که با افزایش توانایی کاربرد صحیح و مؤثر اطلاعات، میزان خلاقیت دانشجویان افزایش

_____ رابطه سواد اطلاعاتی با خلاقیت در دانشجویان دانشگاه پیام نور کردستان

می‌یابد. بنابراین می‌توان گفت که بین توانایی کاربرد صحیح و مؤثر اطلاعات و خلاقیت دانشجویان رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

سؤال پنجم: آیا بین آگاهی دانشجویان از لحاظ مسائل اخلاقی و قانونی و دسترسی به اطلاعات و خلاقیت آنان رابطه معنی‌داری وجود دارد؟

جدول ۶. همبستگی متقابل بین آگاهی دانشجویان از لحاظ مسائل اخلاقی و قانونی و دسترسی به

اطلاعات با خلاقیت آنان

شاخصه آماری	آگاهی از لحاظ مسائل اخلاقی و قانونی و دسترسی به اطلاعات	متغیر خلاقیت
آگاهی از لحاظ مسائل اخلاقی و قانونی و دسترسی به اطلاعات خلاقیت	۱	"۰/۹۰۷"

"معناداری رابطه در سطح ۰/۰۱"

طبق جدول ۶ مشاهده می‌شود که بین مؤلفه‌ی آگاهی دانشجویان از لحاظ مسائل اخلاقی و قانونی و دسترسی به اطلاعات و خلاقیت در سطح اطمینان ۰/۹۹ درصد رابطه‌ی معنادار وجود دارد و ضریب همبستگی بین این دو مؤلفه برابر ۰/۹۰۷ و مثبت است و بیان‌کننده این نکته است که با افزایش آگاهی دانشجویان از لحاظ مسائل اخلاقی و قانونی و دسترسی به اطلاعات، میزان خلاقیت دانشجویان افزایش می‌یابد. بنابراین می‌توان گفت که بین آگاهی دانشجویان از لحاظ مسائل اخلاقی و قانونی و دسترسی به اطلاعات و خلاقیت دانشجویان رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

سؤال ششم (اصلی): آیا بین سواد اطلاعاتی و خلاقیت دانشجویان دانشگاه پیام نور استان لرستان رابطه معنادار وجود دارد؟

جدول ۷. همبستگی متقابل سواد اطلاعاتی و خلاقیت دانشجویان

شاخصه آماری	متغیر سواد اطلاعاتی	متغیر خلاقیت
سواد اطلاعاتی خلاقیت	۱	"۰/۸۷۸"

"معنی‌داری رابطه در سطح ۰/۰۱"

طبق جدول ۷ ملاحظه می‌شود که بین مؤلفه‌ی سواد اطلاعاتی و خلاقیت در سطح اطمینان ۰/۹۹ درصد رابطه‌ی معنادار وجود دارد و ضریب همبستگی بین این دو مؤلفه برابر ۰/۸۷۸ و مثبت است و بیان‌کننده این نکته است که با افزایش سواد اطلاعاتی میزان خلاقیت دانشجویان افزایش می‌یابد. بنابراین می‌توان گفت که بین سواد اطلاعاتی و خلاقیت دانشجویان رابطه مثبت و معناداری وجود

دارد. به طور خلاصه می توان گفت بین تمامی مؤلفه های سواد اطلاعاتی با خلاقیت رابطه ای مثبت معنادار در سطح اطمینان ۰/۹۹ درصد وجود دارد و از بین مؤلفه های سواد اطلاعاتی، مؤلفه آگاهی از لحاظ مسائل اخلاقی و قانونی و دسترسی به اطلاعات با مقدار ۰/۹۰۷ بیشترین ضریب همبستگی و مؤلفه توانایی جمع آوری اطلاعات با ۰/۶۲۱ کمترین ضریب همبستگی را با متغیر خلاقیت دارند.

نتیجه گیری

تحقیق حاضر باهدف بررسی رابطه سواد اطلاعاتی با خلاقیت در دانشجویان دانشگاه پیام نور لرستان انجام گرفت. جهت بررسی رابطه متغیرهای سواد اطلاعاتی و خلاقیت از شش سؤال بهره گرفته شد.

نتیجه تحلیل سؤال اول تحقیق نشان داد که بین احساس نیاز به اطلاعات و خلاقیت دانشجویان رابطه معنی دار وجود دارد. یافته های این پژوهش با پژوهش های ملکی زاده تفتی (۱۳۷۶)، قیاسی (۱۳۷۴)، اصفهانی (۱۳۸۸)، شرگک (۱۹۹۵)، کلوزز (۱۹۹۲)، وایت و ویلسون (۲۰۰۱)، گو دمن (۱۹۹۳) که در حوزه سواد اطلاعاتی می باشند همسو هستند. نتایج بررسی این فرضیه و با پژوهش اصفهانی (۱۳۸۸) نیز همسو است. ایشان در پژوهش خود نشان داد که بین احساس نیاز به سواد اطلاعاتی و انگیزش دبیران هنرستان فنی و حرفه ای استان قزوین همبستگی بالایی وجود داشته است. ایشان در پژوهش خود نشان داد که با افزایش سواد اطلاعاتی در دبیران انگیزش آنان نیز افزایش می یابد. شرگک^۱ (۱۹۹۵)، تحقیقی با عنوان شناسایی نیازهای اطلاعاتی کارکنان مؤسسات آموزشی دولتی انجام داده است. جامعه مورد مطالعه وی ۴۴ مدیر آموزش استثنایی و کارکنان موسسه آموزشی ایالتی بوده اند. موضوع های مورد مطالعه این جامعه دستیابی به منابع فناوری آموزشی، مدیریت رفتار و آموزشی، منابع درباره کودک و نوجوان و دوران کودکی، امور مالی، برنامه های خصوصی سازی آموزش و پرورش و دستاوردها، مقررات و قوانین آموزشی ذکر شده است. نتیجه تجزیه و تحلیل سؤال دوم پژوهش نشان داد که رابطه معنادار میان توانایی جمع آوری اطلاعات و خلاقیت دانشجویان پیام نور استان لرستان وجود دارد. این یافته با

رابطه سواد اطلاعاتی با خلاقیت در دانشجویان دانشگاه پیام نور کردستان

پژوهش‌های لاین^۱ و همکارانش (۱۹۷۱) (نقل شده در حصاری، ژایلا (۱۳۸۵) ویلسون (۱۹۹۶) (نقل شده در حصاری، ژایلا (۱۳۸۵) و اصفهانی (۱۳۸۹)، لائو (۲۰۱۰) (نقل شده در حصاری، ژایلا (۱۳۸۵) همسو است. ایشان در پژوهش خود نشان داد که بین احساس توانایی جمع‌آوری اطلاعات و انگیزش دبیران هنرستان فنی و حرفه‌ای استان قزوین همبستگی بالای وجود داشته است. او نشان داد که با افزایش توانایی جمع‌آوری اطلاعات در دبیران هنرستان فنی حرفه‌ای استان قزوین، انگیزش شغلی آنان نیز افزایش می‌یابد. لاین و همکارانش (۱۹۷۱)، (نقل شده در حصاری، ژایلا (۱۳۸۵) طی پژوهشی به بررسی نیازهای اطلاعاتی دانشمندان علوم اجتماعی پرداختند. هدف این پژوهش اصلاح نظام اطلاعاتی بود. یافته‌ها نشان داد که از منابع رسمی اطلاعات بیشتر از منابع دیگر استفاده می‌شود و مهم‌ترین منبع، کتاب و مجلات علمی است. مجرای غیررسمی اطلاعات به‌طور مستقیم وابسته به استفاده از منابع رسمی است و گفتگو با افراد و مشورت با همکاران برای دستیابی به اطلاعات مفید دانسته شده است. محققان علوم اجتماعی وجود کارشناس اطلاع‌رسانی را در کنار خود کمک به رفع نیازهای اطلاعاتی خود دانسته‌اند.

یافته حاصل از تجزیه و تحلیل سؤال سوم پژوهش نشان داد که بین توانایی ارزیابی و تجزیه و تحلیل اطلاعات با خلاقیت دانشجویان پیام نور استان لرستان رابطه معناداری وجود دارد و این پژوهش با اصفهانی همسو است. اصفهانی در پژوهش خود نشان داد که بین توانایی ارزیابی و تجزیه و تحلیل اطلاعات با انگیزش دبیران هنرستان فنی و حرفه‌ای استان قزوین همبستگی بالای وجود داشته است. همچنین با افزایش سواد اطلاعاتی در دبیران انگیزش آنان نیز افزایش می‌یابد. در نتیجه بین این دو متغیر رابطه وجود دارد و خلاقیت آنان هم افزایش می‌یابد.

تجزیه و تحلیل سؤال چهارم تحقیق نشان داد که بین کاربرد صحیح و مؤثر اطلاعات و خلاقیت دانشجویان پیام نور استان لرستان رابطه معناداری وجود دارد. این فرضیه با پژوهش، مکی زاده تفتی (۱۳۷۶)، گو دمن (۱۹۹۳)، اصفهانی (۱۳۸۸) همسو است. اصفهانی (۱۳۸۹) در پژوهش خود نشان داد که با افزایش توانایی کاربرد صحیح اطلاعات

عملکرد، شغلی دبیران هنرستان فنی و حرفه‌ای افزایش می‌یابد. فاطمه مکی زاده تفتی (۱۳۷۶) به بررسی نیازهای اطلاعاتی اساتید محقق در دانشگاه شیراز می‌پردازد. یافته‌ها نشان می‌دهد مهم‌ترین منبع مورد استفاده محققان، مجلات خارجی و داخلی و در مرحله بعد کتاب است. چکیده نامه و نمایه‌ها و کتابشناسی‌های تخصصی از ابزارهای مورد استفاده برای جستجوی اطلاعات است مهم‌ترین مانع دسترسی به اطلاعات، نبود منابع مورد نیاز در کتابخانه، محدودیت وقت، اشتغال زیاد، پراکندگی کتابخانه‌ها و ناآگاهی از وجود منابع ذکر گردیده است. مهم‌ترین انگیزه جستجوی اطلاعات به دست آوردن اطلاعات در زمینه تحقیق و تدریس بیان شده است.

یافته حاصل از تجزیه و تحلیل سؤال پنجم پژوهش بیانگر این بود که بین این دو رابطه‌ی معنادار وجود دارد و همبستگی میان آن‌ها مثبت است. این یافته با یافته‌ی اصفهانی (۱۳۸۸) همسو است. خاطر نشان کرد که بین دانشجویان مورد بررسی، نشانه‌هایی وجود داشت که محدودده‌هایی از آموزش سواد اطلاعاتی را که نیاز به تقویت شدن داشتند تعیین می‌کند اما نکته مهم کاربرد مؤثر اطلاعات و کاربرد اخلاقی اطلاعات ایشان است. نتایج حاصل از بررسی این سؤال پژوهشی نشان می‌دهد که بین سواد اطلاعاتی با خلاقیت دانشجویان پیام نور استان لرستان رابطه معناداری وجود دارد.

نتایج حاصل از آزمون سؤال اصلی حاکی از آن است که ضریب همبستگی محاسبه شده معناداری رابطه بین سواد اطلاعاتی با خلاقیت دانشجویان را نشان می‌دهد. این یافته با نتیجه پژوهش‌های دیگری که در حوزه سواد اطلاعاتی انجام شده مانند، پژوهش بایرام (۲۰۰۹) رستمی (۱۳۸۴)، اصفهانی (۱۳۸۸)، گودمن (۱۹۹۳)، لائو (۲۰۱۰)، (نقل شده در حصاری، ژایلا (۱۳۸۵) کن روی و همکارانش (۲۰۰۰) (نقل شده در حصاری، ژایلا (۱۳۸۵) همسو است. پژوهش بایرام (۲۰۰۹) نشان می‌دهد عوامل مهمی چون روش آموزش جمعی و توانایی تفکر منطقی و خود سودمندی سواد اطلاعاتی روی پیشرفت معلمان تأثیر می‌گذارند. این یافته‌ها می‌توانند محققان و برنامه ریزان را در داشتن درک

بهتری از معلمان کمک کند از نظر ایشان نیاز به استفاده از اینترنت در تمرین‌های آموزشی به معلمان احساس می‌شود. گودمن^۱ (۱۹۹۳)

به بررسی نیازهای اطلاعاتی مدیریت تصمیم‌گیری پرداخت. وی ضمن طرح این مسئله که اگر اغلب تصمیم‌گیری مدیران بر اساس اطلاعات نادرست و ناقص انجام گیرد. این‌گونه تصمیم‌گیری غلط و مغایر با اهداف سازمان خواهد بود و برای سازمانی که آن را مدیریت می‌کند، پیامدهایی ناروا در بر خواهد داشت و نتیجه گرفت که باید به نیاز اطلاعاتی این گروه توجه داشت. وی ضمن تحقیق به این نتیجه رسید که مدیران، اطلاعات موردنیاز خود را بیشتر از طریق گفتگو با افرادی که با آن‌ها ارتباط دارند به دست می‌آورند. اولویت اول مدیران استفاده از تلفن، پست الکترونیکی و همایش‌های رایانه‌ای است. منابع داخلی بیش از منابع خارجی به کار گرفته می‌شود. برای اخذ تصمیم‌گیری‌های مهم بهره‌گیری از منابع نوشتاری معتبر پیشنهاد می‌شود. در حوزه تجارب مجراهای ارتباطی همکاران، عرضه‌کنندگان کالا و مشتریان هستند که بیشتر به صورت شفاهی، رودررو و یا تلفنی است و بیشتر اطلاعات به صورت شفاهی مبادله می‌شود. نتایج بررسی این فرضیه همسو با پژوهش اصفهانی (۱۳۸۸) همسو است. او نشان داد که بین سواد اطلاعاتی و انگیزش دبیران هنرستان فنی و حرفه‌ای استان قزوین در سال ۱۳۸۸ همبستگی بالایی وجود داشته است. همچنین با افزایش سواد اطلاعاتی در دبیران انگیزش آنان نیز افزایش می‌یابد.

با توجه به معناداری رابطه‌ی مؤلفه‌های سواد اطلاعاتی و خلاقیت دانشجویان در تبیین یافته‌ها می‌توان گفت که میزان خلاقیت تا حدود زیادی به عوامل مانند تلاش و کوشش فرد، مهارت‌ها، نگرش‌ها، ساختار سازمان، تسهیلات کاری، مسئولیت و مأموریت و اهداف سازمان بستگی دارد؛ و نشان می‌دهد که افراد رابطه تنگاتنگی با متغیرهای ذکر شده دارند و با توجه به اینکه این متغیرها بر میزان خلاقیت تأثیر می‌گذارد لذا باید این متغیرها را تقویت کرد. علاوه بر این می‌توان اشاره کرد که با وجود رابطه‌ی معنادار بین متغیرهای توانایی ارزیابی و تجزیه و تحلیل اطلاعات، توانایی کاربرد صحیح اطلاعات، آگاهی مدیران از مسائل اخلاقی، قانونی و دسترسی به اطلاعات با خلاقیت، پیشنهاد می‌شود که

مداخله‌های سازمانی باهدف تحت فشار قرار دادن فعالیت‌های اضافه به‌وسیله اثرگذاری روی خلاقیت احتمالاً بین برخی از دانشجویان مؤثرتر از دیگران است حدود کاری و وجدان دانشجویان را افزایش دهد. این یافته می‌تواند تأثیر وجدان را در توسعه مهارت‌های فردی روشن سازد. از یک‌سو سازمان‌ها ممکن است برای افزایش آگاهی باهدف رشد خلاقیت در گروه‌های خاص، نیازمند اقداماتی باشند. در این زمینه پیشنهاد می‌شود آموزش‌های بیشتری در نظر گرفته شود. تا بتوان زمینه‌های خلاقیت را ارتقا داده و از یافته‌ها نیز در تغییر روش کاری سازمان سود جست. از سوی دیگر آموزشگران سواد اطلاعاتی خود باید از سواد اطلاعاتی برخوردار باشند، یعنی باید به فنون اطلاع‌یابی، ارزیابی و استفاده از اطلاعات و اصول اخلاقی مربوطه آن آشنا باشند از مهارت‌های فکری مانند تفکر انتقادی و تحلیلی در دست‌یابی به اطلاعات موردنیاز، ارزیابی و استفاده از آن برخوردار بوده و با فنون و پژوهش تولید اطلاعات آشنا و به زبان انگلیسی احاطه داشته باشند. امروزه نقش راهبردی اطلاعات و دانش در توسعه افزایش یافته است بعلاوه نظام-های اطلاعاتی با تحولات صحیح و گسترده‌ای روبرو هستند. به همین دلیل مهارت‌های مربوط به دسترسی و استفاده از اطلاعات اهمیت زیادی یافته است. هیچ‌چیز جز آموزش، موجب بالا رفتن عملکرد موفقیت‌آمیز در میان دانشجویان و اساتید نیست آموزش افراد این پیام را به همراه دارد که (شما ارزش این سرمایه‌گذاری را دارید). به دانشجویان خود- در داخل و خارج سازمان- فرصت‌های را برای یادگیری بدهید. همیشه رشد شخصی و حرفه‌ای را تشویق کنید و نظاره‌گر افزایش سطح خلاقیت آنان باشید. هنگامی که دانشجویان در معرض برنامه‌های آموزشی، همایش‌ها، دوره‌های آموزش الکترونیک و مواردی از این دست قرار می‌گیرند به آن‌ها گفته می‌شود که مدیریت برای خلاقیت آنان ارزش قائل است و می‌خواهد کمک کند که آنان پیوسته مهارت‌هایشان را بهبود بخشند مطمئن با در اختیار قرار دادن فرصت‌های برای دانشجویان در بهره‌گیری از مهارت‌های جدید در مسیر ابتکار و نوع آوری، آموزش‌ها به‌سرعت نتیجه می‌دهد و افراد آنچه را آموخته‌اند جدی می‌گیرند.

لازم به ذکر است که این پژوهش تنها برای دانشجویان پیام نور استان لرستان اجرا شد، لذا پیشنهاد می‌شود به منظور ارتقاء قدرت تعمیم‌پذیری، بیشتر پژوهش‌هایی در مقاطع مختلف برای کلیه دانشجویان و پژوهشگران تمام مقاطع انجام شود. هم‌چنین محدود به نتایج به دست آمده از این پژوهش تنها به نیاز سواد اطلاعاتی دانشجویان توجه نشود بلکه دایره عمل و پژوهش گسترده‌تر شود و به همه سازمان‌ها و مراکز آموزشی و تمام کادر آموزشی، دانش‌آموزان، دبیران، مدیران و اعضای هیأت علمی را در برگیرد. آنان از نظر سواد اطلاعاتی مورد بررسی قرار گیرند و در نهایت لزوم بازنگری محتوای مواد آموزشی و روش‌های یادگیری مبتنی بر حمایت از خلاقیت دانشجویان مورد توجه قرار گیرد.

منابع

- ابادری، زهرا (۱۳۸۶). بررسی تطبیقی میزان سواد اطلاعاتی کتابداران دانشگاه‌ها، پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشگاه آزاد، واحد تهران شمال.
- آتیلگان، دوغان و اوزلم بایرام (۱۳۸۵) بررسی میزان استفاده اعضای هیئت علمی دانشگاه آنکارای ترکیه از کتابخانه رقومی. ترجمه علی اکبر خاصه. مجله کتابدار، ۵ احدی، حسن و مظاهری. ۱۳۸۷ خلاقیت. (<http://www.afrineshdaily.ir>).
- اصفهانی، نوشین (۱۳۸۸). بررسی رابطه بین سواد اطلاعات و انگیزه شغلی دبیران زن هنرستان فنی و حرفه‌ای استان قزوین در سال تحصیلی ۸۹-۸۸. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبایی، تهران.
- بردستانی، مرضیه (۱۳۸۳). بررسی سواد اطلاعاتی دانشجویان دانشگاه شهید چمران اهواز. کنفرانس ملی سواد اطلاعاتی در مشهد، خرداد ۱-۲، (ص ۴۷۹-۴۹۴).
- پریرخ، مه‌ری (۱۳۸۶). آموزش سواد اطلاعاتی: مفاهیم، روش‌ها و برنامه‌ها. (ص ۳۷). تهران: کتابدار.
- تورنس، نی پال. (۱۳۷۲). استعدادها و مهارت‌های خلاقیت، مترجم دکتر حسن قاسم‌زاده، نشر دنیای نو
- حاجی دخت، بهاره. (۱۳۸۷). بررسی ارتباط فرهنگ‌سازمانی و خلاقیت مدیران متوسطه دخترانه ارومیه،

- حصاری، ژیلا (۱۳۸۵) بررسی نیازهای اطلاعاتی زنان خانه‌دار در کتابخانه‌های عمومی شهر مشهد، پیام بهارستان
- داورپناه، محمدرضا (۱۳۷۸). «برنامه‌ریزی زیرساخت تکنولوژی اطلاعات در کشورهای درحال توسعه»، فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی ۲ ص ۱-۴، ۲۲-۱۳۸۷
- رضائیان، علی، ارتباطات انسانی و سازمانی چالش‌های فناوری اطلاعات/ علی رضائیان. - ره‌آورد نور. ۱۳۸۷ زمستان؛ جلد ۲-۸ ص ۷، شماره ۴۲: ۲-۹. شریفیان، اکبر (۱۳۸۱)؛ عوامل مؤثر بر پیشرفت تحصیلی دانشجویان شاهد، فصلنامه‌ی علوم اجتماعی دانشگاه علامه طباطبایی
- طباطبایی، فاطمه ناهید. سواد اطلاعاتی. بازنویسی میترا صمیعی. در: دائرةالمعارف کتابداری و اطلاع‌رسانی (نسخه آزمایشی). تهران: کتابخانه ملی
- فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی، شماره ۵۳، شماره اول، جلد ۱۴ (این نشریه در www.isc.gov.ir هم‌تی، امیر. (۱۳۸۷). بررسی تطبیقی موانع شخصی خلاقیت از دیدگاه دبیران مرد و زن ناحیه ۲ شهر ارومیه، شود) فصلنامه نوآوری‌های آموزشی، سال پنجم، شماره ۱۶. صص ۱۸۷-۱۶۴؛ طالب بیدختی، عباس؛ انوری، علیرضا (۱۳۸۳). "خلاقیت و نوآوری در افراد و سازمان‌ها". تدبیر، شماره ۱۵۲.
- قاسمی، علی حسین. ۱۳۸۵. بررسی وضعیت سواد اطلاعاتی دانشجویان تحصیلات تکمیلی و انطباق آن با استانداردهای سواد اطلاعاتی، دانشگاه فردوسی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دی‌ماه ۱۳۸۵.
- قیاسی، میترا، ۱۳۷۴، (بررسی نیاز اعضای هیأت علمی به منابع اطلاعاتی در دانشگاه‌های علوم پزشکی ایران، تهران و شهید بهشتی. پایان‌نامه چاپ‌نشده کارشناسی ارشد. دانشگاه آزاد اسلامی
- کفایت، ۱۳۷۳، ص ۶۹، به نقل از عظیمی). اعظمی، امیر؛ خواجه‌ئیان، داتیس و تولایی، روح‌الله (۱۳۸۷). خلاقیت و راه‌های پرورش آن. دو ماهنامه توسعه انسانی پلیس، (۱۶)۵، ۶۱-۷۸.

رابطه سواد اطلاعاتی با خلاقیت در دانشجویان دانشگاه پیام نور کردستان

مجیدی، اردوان، درخشان رضا، (۱۳۸۶) دورنمای معماری سازمان فرهنگی هنری
شهرداری تهران. ۱۳۸۶

مقایسه میانگین پاسخ‌های دو آزمون، میزان تأثیر و سودمندی درس سواد اطلاعاتی دهد
(Koch, 2001 Council of Australian University Librarians)

مقدس زاده، حسن. ۱۳۸۷. بررسی میزان سواد اطلاعاتی اعضای هیأت علمی دانشگاه آزاد
اسلامی - واحد مشهد. اطلاع‌یابی و اطلاع‌رسانی سال دوم خرداد ۱۳۸۷ شماره ۸.
مکی زاده تفتی، بی‌بی فاطمه، (۱۳۷۶) بررسی نیازهای اطلاعاتی اساتید محقق در دانشگاه
شیراز. پایان ارشد نامه چاپ‌نشده کارشناسی. شیراز دانشکده ادبیات و علوم انسانی،
دانشگاه

مؤید نیا، فریبا. (۱۳۸۴). بررسی انگیزه نوآوری معلمان و ارتباط ساختار سازمانی مدرسه در
مدارس دخترانه شهرستان خوی،

میرجلیلی، سید حسین. ۱۳۸۵. سواد اطلاعاتی؛ نگاهی به تحول مفهوم سواد در عصر
اطلاعات. مطالعات ملی کتابداری و سازمان‌دهی اطلاعات: ۱۱۷(۱)، ص ۱۰۹-۱۲۲.
نظری، مریم. ۱۳۸۴. چگونه می‌توان با سواد اطلاعاتی شد. کتابداری و اطلاع‌رسانی دوره
هشتم، شماره ۲

Bayram, H., & Comek, A. (2009). Examining the relations between science attitudes, logical thinking ability, information literacy and academic achievement through internet assisted chemistry education. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 1(1), 1526-1532.

Eisenberg. M. B. (2007). "Information Literacy: Essential skills for the

Emmett, A., & Emde, J. (2007). Assessing information literacy skills using the ACRL standards as a guide. *Reference Services Review*, 35(2), 210-229.

Goodman, Susan K. (1993). "Information Needs for Management Decision - making". *ARMA records management quarterly*. Vol. (4) Oct. pp. 12-24

Gupta (2003); "Position Statement on Information Literacy"; [on line] Available at: http://www.ala.org/aasl/position/PS_infolit.html

-Harris, M. R (2005). The librarian's roles in the systematic review process: a case study. *J. Med. Libr. Assoc.* 93(1): 83-7. *Information Age*, second Edition." <http://www.greenwood.com>.

Jones, A. Cowie, B. Moreland, J. (2010). "Assesment in schools - technology education and ICT, university of Waikato". Hamilton, New Zealand, *International encyclopedia of education (third edition)*, PP: 311-315..

Kolozs, B. (1992). "Information Needs of Teachers in a vocational secondary

- kong, S. C. (2007). A curriculum framework for mplementing information technology in school education to foster information literacy. computers& education.
- Ladbrook J & Probert E. Information skills and critical literacy: Where are our digikids at with online searching and are their teachers helping? Australasian Journal of Educational Technology 2011; 27(1)
- Repanovici, Angela; Landoy, Ane (2007). "Information literacy applied on electronic resources practices from Brasov, Romania and Bergen, Norway". World Library and Information Congress: 73rd IFLA General Conference and Council (Durban, 19 – 23 August). Re- trieved November 10, 2008, from: http://www.ifla.org/IV/ifla73/papers/158-Repanovici_Landoy-en.pdf
- Shrag, -Judy-A and Henderson, -Kelly (1995). Identification of Information Needs of state education Agencies. Final Report. Washington, DC: Special Education program
- Tombros A, Ruthven I & Jose JM. Searchers' criteria for assessing web pages. Available at:
- Webber S. & Johnston B, (2002). Assessment for information literacy. International conference on IT and information literacy, 2002,20-22, Glasgow, Scotland. Retrieved October 19, 2009, from <http://www.learnhigher.mmu.ac.uk/research/InfoLit-Literature-Review.pdf>.
- Wilson, L. A. (2001). "Information literacy: Fluency across and beyond the university". Library User Education: Powerful Learning, Powerful Partnership, 1 - 17. Retrieved February. ۵۵-۹۸
- Bundy, A. (2000, August). Information literacy: the foundation of lifelong learning. In línea. En: Lifelong learning annual conference of the South Australian Association of School Parents Clubs (SAASPC) (pp. 15-16).

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی